WYROK TRYBUNAŁU (czwarta izba)

z dnia 4 grudnia 2008 r.*

W sprawie C-221/07

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Sozialgericht Stuttgart (Niemcy) postanowieniem z dnia 26 kwietnia 2007 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 2 maja 2007 r., w postępowaniu:

Krystyna Zablocka-Weyhermüller

przeciwko

Land Baden-Württemberg,

przy udziale:

Bundesrepublik Deutschland,

TRYBUNAŁ (czwarta izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes izby, T. von Danwitz, R. Silva de Lapuerta (sprawozdawca), E. Juhász i J. Malenovský, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Poiares Maduro,
sekretarz: R. Grass,

* Język postępowania: niemiecki.

uwzględniając procedurę pisemną,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Landu Baden-Württemberg przez H. Sprau, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu niemieckiego przez J. Möllera oraz M. Lummę, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu polskiego przez T. Nowakowskiego, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu Komisji Wspólnot Europejskich przez V. Kreuschitza, działającego w charakterze pełnomocnika,

podjąwszy, po wysłuchaniu rzecznika generalnego, decyzję o rozstrzygnięciu sprawy bez opinii,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 18 ust. 1 WE.

2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy K. Zablocką-Weyhermüller a Landem Baden-Württemberg dotyczącego odmowy przyznania jej pewnych świadczeń, które ona uważa za przysługujące jej jako pozostałej przy życiu żonie ofiary działań wojennych.

Uregulowania krajowe

3 Na uregulowanie krajowe składa się Bundesversorgungsgesetz (federalna ustawa o świadczeniach na rzecz ofiar działań wojennych) z dnia 20 grudnia 1950 r., w brzmieniu opublikowanym w dniu 22 stycznia 1982 r. (BGBl. 1982 I, s. 21), po raz ostatni zmieniona ustawą z dnia 19 czerwca 2006 r. (BGBl. 2006 I, s. 1305) (zwana dalej „BVG") oraz Auslandsversorgungsverordnung (rozporządzenie w sprawie świadczeń socjalnych na rzecz [ofiar działań wojennych] zamieszkujących za granicą) z dnia 30 czerwca 1990 r. (BGBl. 1990 I, s. 1321, zwane dalej „AuslVersV") dotyczące stosowania tej ustawy.

4 Zgodnie z § 9 ust. 5 BVG pozostali przy życiu członkowie rodziny ofiary działań wojennych mają przede wszystkim roszczenia o rentę dla pozostałych przy życiu członków rodziny uprawnionego, przewidziane w §§ 38–52 tej samej ustawy. Poza rentą podstawową, która zresztą nie jest indeksowana, pod warunkiem spełnienia pewnych dodatkowych wymogów, istnieje roszczenie o świadczenie odszkodowawcze w przypadku związanej z obrażeniami wojennymi utraty dochodu przez zmarłego (obliczane w porównaniu z teoretycznym dochodem, który mógłby uzyskać, gdyby nie był inwalidą), (§ 40a BVG), oraz, ewentualnie, roszczenie o uzupełniające świadczenie opiekuńcze (§ 40b BVG) lub roszczenie o rentę uzupełniającą (§ 41 BVG). Ponadto, jeżeli pozostały przy życiu małżonek ukończył 45. rok życia, może również ubiegać się, na podstawie § 41 ust. 1 lit. b) BVG i § 41 ust. 2 BVG, o przyznanie renty uzupełniającej w pełnej wysokości, z zastrzeżeniem potrącenia ewentualnych dochodów osobistych.

5 Do świadczeń tych dochodzi w zasadzie, zgodnie z § 9 ust. 1 BVG i § 10 ust. 4 zdanie pierwsze lit. c) BVG, prawo do korzystania z opieki zdrowotnej oraz prawa

przewidziane w § 9 ust. 2 BVG i §§ 25–27j BVG w ramach pomocy na rzecz ofiar działań wojennych. Świadczenia te są jednak przyznawane stosownie do potrzeb.

6 Wnioskodawcy zamieszkujący lub mających miejsce stałego pobytu poza terytorium Niemiec podlegają uregulowaniu szczególnemu zawartemu w §§ 64a–f BVG.

7 Paragraf 64e BVG przewiduje:

„1. Ofiary działań wojennych, zamieszkujące lub mające miejsce stałego pobytu w państwie określonym w rozporządzeniu zgodnie z § 5 otrzymują świadczenie częściowe zgodnie z ust. 2–4. W pozostałym zakresie wypłata świadczenia zostaje zawieszona.

2. Świadczenie częściowe obejmuje rentę podstawową, włącznie ze świadczeniem odszkodowawczym przewidzianym w § 44 ust. 1, dodatkiem dla inwalidów wyższej grupy, dodatkiem dla osób wymagających codziennej pomocy w domu, rentą dla zstępnych i zasiłkiem pogrzebowym w wysokości jednej trzeciej kwot wynikających z §§ 31, 35, 36, 40, 46, 51 i 53 oraz zasiłkiem pośmiertnym przewidzianym w § 37. W przypadku inwalidów wysokość renty głównej zostaje podwyższona o jedną trzecią kwoty określonej w § 31 ust. 1 zdanie pierwsze jako renta podstawowa wypłacana na rzecz inwalidy, którego stopień niezdolności do pracy został określony na 40%. Jeżeli chodzi o renty, dochody uzyskiwane za granicą są brane pod uwagę jedynie w przypadkach wyliczonych w § 48. Jeżeli chodzi o zapomogi przyznawane wdowom i sierotom, w każdym wypadku za punkt odniesienia przyjąć należy całość kwoty stosownej renty wdowiej lub sierocej, a za podstawę świadczenia przyjąć należy jedną trzecią kwoty referencyjnej, o której mowa w § 33 ust. 1 lit. a). Na potrzeby obliczenia zasiłku pogrzebowego w każdym wypadku za podstawę przyjmuje się wyższą kwotę, wymienioną w § 36 ust. 1 zdanie drugie i § 53 zdanie drugie.

3. Świadczenie częściowe obejmuje również świadczenia z zakresu opieki zdrowotnej w rozumieniu § 64a ust. 1. Dodatki, o których mowa w § 11 ust. 3, nie są wypłacane; federalny minister pracy i ubezpieczeń społecznych może dopuścić wyjątki. Świadczenia z zakresu opieki zdrowotnej przewidziane w § 64a ust. 2 mogą być realizowane podczas tymczasowego pobytu poza państwami określonymi przez rozporządzenie zgodnie z ust. 5, jeżeli niecierpiące zwłoki leczenie zostanie przepisane przez lekarza. Wnioski o przyznanie świadczenia sformułowane na podstawie zdań od pierwszego do trzeciego są niedopuszczalne, jeżeli roszczenie o ekwiwalentne świadczenia może zostać zaspokojone przez publiczny bądź prywatny zakład ubezpieczeń bądź podobny organ.

4. Świadczenia z zakresu pomocy na rzecz ofiar działań wojennych, o których mowa w § 64b ust. 1, mogą być realizowane za zgodą federalnego ministra pracy i ubezpieczeń społecznych. Paragrafu 27b ust. 3 zdanie pierwsze nie stosuje się.

5. Rząd federalny określi w drodze rozporządzenia, w porozumieniu z Bundesrat [radą federalną], państwa, w których ze względu na szczególne okoliczności, a w szczególności ze względu na przeciętnie niższy poziom odnośnych świadczeń socjalnych w porównaniu z poziomem tych świadczeń w Republice Federalnej Niemiec oraz ze względu na sytuację i ewolucję [stosunków] po drugiej wojnie światowej świadczenie częściowe jest przyznawane na podstawie ust. 1. Rozporządzenie to może:

a) określić wynoszącą jedną trzecią stawkę świadczenia częściowego, o której mowa w ust. 2 zdanie pierwsze, na innym poziomie dla pewnych świadczeń oraz określić bardziej szczegółowo warunki obliczania wysokości świadczeń;

b) w przypadku znaczącej zmiany sytuacji branej pod uwagę na potrzeby przyznania świadczenia częściowego (zdanie pierwsze) — zmienić w konsekwencji stawki świadczenia częściowego, o których mowa w ust. 2 zdania pierwsze i drugie.

6. W przypadkach szczególnych zakres świadczenia częściowego, o którym mowa w ust. 2 zdania pierwsze i drugie, oraz w ust. 5 zdanie drugie, może zostać rozszerzony za zgodą federalnego ministra pracy i ubezpieczeń społecznych.

7. Za okres co najmniej tygodniowego tymczasowego pobytu poza państwem określonym w rozporządzeniu zgodnie z ust. 5 — za zgodą federalnego ministra pracy i ubezpieczeń społecznych — możliwa jest wypłata rent wymienionych w ust. 2 zdanie pierwsze w wysokości wyższej od kwot określonych w ust. 2 zdania pierwsze i drugie oraz jednej trzeciej świadczenia wyrównawczego; ust. 2 zdanie trzecie ma zastosowanie. Okresy hospitalizacji w rozumieniu niniejszej ustawy oraz środki z zakresu pomocy w powrocie do zdrowia i wypoczynku [Erholungsmaßnahmen] przewidziane w § 27b są uwzględniane w jednej trzeciej".

8 Paragraf 1 AuslVersV, przyjęty w drodze wykonania § 64e BVG, stanowi w tytule „Zakres zastosowania":

„Świadczenie częściowe, o którym mowa w § 64e [BVG] jest przyznawane obywatelom niemieckim oraz osobom pochodzenia niemieckiego zamieszkującym lub mającym miejsce stałego pobytu na terytorium Albanii, Bułgarii, Estonii, Węgier, Łotwy, Litwy, Polski, Rumunii, Rosji, Słowacji, Słowenii, Republiki Czeskiej i w innych państwach leżących na terytorium byłej Jugosławii i byłego Związku Radzieckiego".

9 Zgodnie z § 2 AuslVersV, zatytułowanym „Obniżona stawka świadczenia częściowego”:

„1. Obniżona stawka, przewidziana w § 64e ust. 2 zdanie pierwsze [BVG], wynosi 60%. W odniesieniu do zasiłku pogrzebowego stawka ta wynosi 45%.

2. Obniżona stawka, mająca zastosowanie do dodatku przewidzianego w § 64e ust. 2 zdanie drugie [BVG], wynosi 40% kwoty odnośnej renty podstawowej, która wynika z § 31 ust. 1 zdanie pierwsze [BVG].

3. W drodze odstępstwa od zasady ustanowionej w § 64e ust. 2 zdanie pierwsze [BVG] sieroty bez ojca i matki otrzymują trzy czwarte renty podstawowej.

4. Inwalidzi otrzymują rentę podstawową w wysokości kwoty dotychczas im wypłacanej, o ile jest to dla nich bardziej korzystne”.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytanie prejudycjalne

10 K. Zablocka-Weyhermüller, obywatelka polska, urodzona w 1952 r., wstąpiła w związek małżeński z M. Weyhermüllerem w dniu 7 września 2002 r. Jej mąż, od wielu lat uznany za inwalidę wojennego o wysokim stopniu niepełnosprawności i otrzymujący rentę inwalidzką, zmarł w dniu 12 stycznia 2004 r. Do tego czasu zamieszkiwał w okręgu Versorgungsamt Münster (organu ds. administracji świadczeń na rzecz ofiar działań wojennych w Münster), w Niemczech, i otrzymywał rentę, której wysokość była wielokrotnie podwyższana, jak również rozmaite dodatki. Ostatecznie świadczenia wypłacane mu ze względu na status ofiary działań wojennych wynosiły 1419 EUR miesięcznie.

11 W dniu 20 kwietnia 2004 r. K. Zablocka-Weyhermüller wystąpiła do Versorgungsamt Münster z wnioskiem o przyznanie jej — jako wdowie po ofierze działań wojennych — renty dla pozostałych przy życiu członków rodziny uprawnionego w pełnej wysokości, na podstawie przepisów BVG. We wniosku tym skarżąca wskazała m.in. na swoje polskie obywatelstwo oraz poinformowała, że w niedalekiej przyszłości zamierza zmienić miejsce zamieszkania i przeprowadzić się do Polski.

12 Decyzją z dnia 27 maja 2004 r. organ właściwy do spraw świadczeń na rzecz beneficjentów zamieszkujących za granicą uwzględnił żądanie K. Zablockiej-Weyhermüller, stwierdzając jednocześnie, że śmierć jej byłego męża nastąpiła w wyniku ran poniesionych w czasie wojny. Renta wdowia, stanowiąca świadczenie częściowe w rozumieniu § 40 BVG i § 64e BVG, została przyznana skarżącej w wysokości 224 EUR miesięcznie i miała być wypłacana począwszy od dnia 1 lutego 2004 r.

13 K. Zablocka-Weyhermüller wniosła następnie o odpowiednie podwyższenie wysokości świadczenia, które zostało jej przyznane, powołując się na uprzednio dużo wyższe świadczenia pobierane przez zmarłego męża. Wniosek ten został oddalony decyzją właściwego organu z dnia 19 stycznia 2005 r. Decyzja ta stanowi przedmiot sporu w postępowaniu toczącym się przed sądem odsyłającym. Odwołanie wniesione w trybie

administracyjnym przez skarżącą w postępowaniu zawisłym przed sądem odsyłającym, w którym powołuje się ona w szczególności na uprzednio wspólnie prowadzone gospodarstwo domowe małżonków w Niemczech oraz obecne członkostwo Rzeczpospolitej Polskiej w Unii Europejskiej, zostało również oddalone.

14 W ramach postępowania toczącego się przed sądem odsyłającym w dniu 20 marca 2007 r. Land Baden-Württemberg zgodził się przyznać K. Zablockiej-Weyhermüller świadczenie częściowe podwyższone o wysokość odnośnej (mianowicie krajowej) renty podstawowej z mocą wsteczną od dnia, kiedy rozpoczęto wypłacanie renty, na podstawie § 64e ust. 6 BVG. Wysokość wypłacanej comiesięcznie renty została określona na 372 EUR.

15 W tej sytuacji Sozialgericht Stuttgart postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy obowiązujące w prawie niemieckim ograniczenia socjalnych świadczeń odszkodowawczych w rozumieniu § 64e [BVG] w odniesieniu do osób uprawnionych do świadczeń na rzecz ofiar działań wojennych, mających miejsce zamieszkania lub stałe miejsce pobytu w Polsce, jako nowym państwie członkowskim [Unii], są zgodne z prawem wspólnotowym wyższej rangi, w szczególności z punktu widzenia swobody przepływu osób[?]".

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

16 Zadając to pytanie, sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, czy wykładni art. 18 ust. 1 WE należy dokonać w ten sposób, że stanowi on przeszkodę dla ustawodawstwa państwa członkowskiego, w oparciu o które państwo to odmawia wypłaty pewnych

świadczeń przyznawanych pozostałym przy życiu małżonkom ofiar działań wojennych z tego tylko powodu, że zamieszkują oni na terytorium pewnych określonych państw członkowskich.

W przedmiocie dopuszczalności

17 Tak Land Baden-Württemberg, jak i rząd niemiecki, uważają, że wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym jest niedopuszczalny.

18 Jeżeli chodzi o podstawową rentę wdowią, częściowo obniżoną na podstawie § 64e ust. 1 zdanie pierwsze BVG, podnoszą oni, że w sprawie zawisłej przed sądem odsyłającym, w związku z tym, iż renta ta została podwyższona z mocą wsteczną do 100% wysokości świadczenia, przedłożone pytanie traci całkowicie znaczenie dla rozstrzygnięcia sporu zawisłego przed sądem odsyłającym. Ponadto zdaniem rządu niemieckiego przygotowywana jest zmiana ustawy mająca na celu podwyższenie obecnie obowiązujących stawek świadczenia częściowego z 60% na 100%, która miałaby wejść w życie w dniu 1 stycznia 2008 r.

19 W porównaniu z innymi świadczeniami przyznawanymi stosownie do dochodów i których wypłacanie jest zawieszone zgodnie z § 64e ust. 1 zdanie drugie BVG, rząd niemiecki podnosi również, że znaczenie pytania prejudycjalnego dla rozstrzygnięcia sporu zawisłego przed sądem krajowym nie zostało wykazane. Skarżąca w tym sporze wniosła podczas rozprawy toczącej się przed sądem odsyłającym dodatkowe żądanie zmieniające, dotyczące przyznanych jej świadczeń, nie powołując żadnego argumentu na jego uzasadnienie.

20 W tym względzie należy przypomnieć, że w ramach postępowania, o którym mowa w art. 234 WE, wyłącznie do sądu krajowego, przed którym toczy się spór i który wobec tego musi przyjąć na siebie odpowiedzialność za wydane orzeczenie, należy ocena, w świetle konkretnych okoliczności sprawy, zarówno niezbędności orzeczenia prejudycjalnego do wydania wyroku, jak i istotnego charakteru pytań skierowanych

do Trybunału. W związku z tym, jeśli postawione pytania dotyczą wykładni prawa wspólnotowego, Trybunał jest co do zasady zobowiązany do wydania orzeczenia (zob. w szczególności wyroki Trybunału: z dnia 18 lipca 2007 r. w sprawie C-119/05 Lucchini, Zb.Orz. s. I-6199, pkt 43; z dnia 15 listopada 2007 r. w sprawie C-162/06 International Mail Spain, Zb.Orz. s. I-9911, pkt 23). Trybunał może odmówić wydania orzeczenia w trybie prejudycjalnym, o które wnioskował sąd krajowy, tylko wtedy, gdy jest oczywiste, że wykładnia prawa wspólnotowego, o którą wnioskowano, nie ma żadnego związku z rzeczywistością lub przedmiotem sporu przed sądem krajowym lub gdy problem jest natury hipotetycznej, lub też gdy Trybunał nie dysponuje informacjami na temat stanu faktycznego, czy prawnego, które są niezbędne do udzielenia użytecznej odpowiedzi na pytania, które zostały mu przedstawione (zob. w szczególności wyroki: z dnia 13 marca 2001 r. w sprawie C-379/98 PreussenElektra, Rec. s. I-2099, pkt 39; z dnia 5 grudnia 2006 r. w sprawach połączonych C-94/04 i C-202/04 Cipolla i in., Zb.Orz. s. I-11421, pkt 25; z dnia 7 czerwca 2007 r. w sprawach połączonych od C-222/05 do C-225/05 Van der Weerd i in., Zb.Orz. s. I-4233, pkt 22; z dnia 8 listopada 2007 r. w sprawie C-379/05 Amurta, Zb.Orz. s. I-9569, pkt 64).

21 W sprawie zawisłej przed sądem krajowym należy stwierdzić, co wynika również z postanowienia odsyłającego, że sąd odsyłający przedstawił Trybunałowi szczegółowe wyjaśnienie tak okoliczności stanu faktycznego, jak i ram prawnych w zawisłej przed nim sprawie, jak również powodów, dla których uznał, że odpowiedź na przedłożone przez niego pytanie jest niezbędna dla wydania przez niego orzeczenia w sprawie.

22 Ponadto sąd odsyłający sprecyzował w swojej odpowiedzi na żądanie wyjaśnienia sformułowane przez Trybunał, że oprócz świadczenia częściowego o podwyższonej wysokości, o którym mowa w pkt 14 niniejszego wyroku, dotyczącego podstawowej renty wdowiej, ewentualne roszczenie o świadczenia przewidziane w § 40a, 40b i 41 BVG pozostaje sporne dla stron postępowania przed sądem odsyłającym.

23 W konsekwencji należy stwierdzić dopuszczalność wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

W przedmiocie stosowania art. 18 ust. 1 WE

24 Tytułem wstępu należy ustalić, czy sytuacja taka jak ta w postępowaniu przed sądem krajowym wchodzi w zakres zastosowania prawa wspólnotowego, w szczególności art. 18 ust. 1 WE.

25 Po pierwsze, jeżeli chodzi o podmiotowy zakres zastosowania tego przepisu, wystarczy stwierdzić, że zgodnie z art. 17 ust. 1 WE każda osoba mająca przynależność państwa członkowskiego ma status obywatela Unii. Ponadto art. 17 ust. 2 WE łączy ze statusem obywatela Unii prawa i obowiązki przewidziane w traktacie, wśród których figurują te określone w art. 18 ust. 1 WE (wyroki: z dnia 26 października 2006 r. w sprawie C-192/05 Tas-Hagen i Tas, Zb.Orz. s. I-10451, pkt 18; z dnia 22 maja 2008 r. w sprawie C-499/06 Nerkowska, Zb.Orz. s. I-3993, pkt 21).

26 Jako obywatelka polska K. Zablocka-Weyhermüller korzysta ze statusu obywatela Unii zgodnie z art. 17 ust. 1 WE i w związku z tym może ewentualnie powoływać się na prawa wynikające z posiadania tego statusu, w szczególności na prawo do swobodnego przemieszczania się i prawo pobytu na terytorium państw członkowskich określone w art. 18 ust. 1 WE (ww. wyrok w sprawie Nerkowska, pkt 22).

27 Po drugie, jeżeli chodzi o zakres przedmiotowy art. 18 ust. 1 WE, to należy zauważyć, że na obecnym etapie rozwoju prawa wspólnotowego świadczenie, takie jak to stanowiące przedmiot sporu w postępowaniu przed sądem krajowym, którego celem jest zadośćuczynienie cywilnym ofiarom wojny lub represji uszczerbku psychicznego

i fizycznego, jakiego doznali, należy do kompetencji państw członkowskich (zob. podobnie ww. wyroki w sprawach: Tas-Hagen i Tas, pkt 21; Nerkowska, pkt 23).

28 Jednakże państwa członkowskie powinny realizować tę kompetencję z poszanowaniem prawa wspólnotowego, w szczególności postanowień traktatu dotyczących przyznanej wszystkim obywatelom Unii swobody przemieszczania się i przebywania na terytorium państw członkowskich (ww. wyroki w sprawach: Tas-Hagen i Tas, pkt 22; Nerkowska, pkt 24).

29 Jednakże Trybunał orzekł już, że sytuacje wchodzące w zakres stosowania ratione materiae prawa wspólnotowego obejmują w szczególności sytuacje związane z wykonywaniem swobód podstawowych przyznanych przez traktat oraz sytuacje dotyczące przyznanej przez art. 18 WE swobody przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich (wyroki: z dnia 15 marca 2005 r. w sprawie C-209/03 Bidar, Zb.Orz. s. I-2119, pkt 33; z dnia 12 lipca 2005 r. w sprawie C-403/03 Schempp, Zb.Orz. s. I-6421, pkt 17, 18; ww. wyrok w sprawie Nerkowska, pkt 26).

30 W tym konkretnym przypadku należy stwierdzić, że sytuacja taka jak sytuacja K. Zablockiej-Weyhermüller wchodzi w zakres prawa obywateli Unii do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium państw członkowskich. Osiedlając się w Polsce, skarżąca w postępowaniu przed sądem odsyłającym skorzystała z prawa przyznanego przez art. 18 ust. 1 WE każdemu obywatelowi Unii do przemieszczania się i przebywania na terytorium różnych państw członkowskich.

31 Ponadto z akt sprawy przedstawionych Trybunałowi przez sąd krajowy wynika jasno, że zawieszenie wypłaty świadczeń w stosunku do K. Zablockiej-Weyhermüller zgodnie z § 64e ust. 1 zdanie drugie BVG i § 64e ust. 5 BVG oraz § 1 AuslVersV wynika tylko i wyłącznie z faktu osiedlenia się przez nią w Polsce.

32 Z powyższego wynika, że sytuacja, w której skorzystanie przez K. Zablocką-Weyhermüller ze swobody gwarantowanej przez wspólnotowy porządek prawny ma wpływ na jej uprawnienie do wypłaty świadczeń przewidzianych przez ustawodawstwo krajowe państwa członkowskiego, jest objęta zakresem zastosowania prawa wspólnotowego, a w szczególności art. 18 ust. 1 WE.

33 Należy zatem zbadać, czy wykładni art. 18 ust. 1 WE należy dokonywać w ten sposób, że stanowi on przeszkodę dla uregulowania krajowego, które na potrzeby wypłaty niektórych świadczeń przyznawanych pozostałym przy życiu małżonkom ofiar działań wojennych ustanawia wymóg, by uprawniony miał miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, które takie świadczenie przyznaje, względnie na terytorium innego państwa członkowskiego, niewymienionego na liście określonej przez rozporządzenie rządu pierwszego państwa.

W przedmiocie wymogu posiadania miejsca zamieszkania

34 Jeżeli chodzi o zakres art. 18 ust. 1 WE, Trybunał orzekł już, że ułatwienia wprowadzone przez traktat w dziedzinie swobody przemieszczania się nie mogą wywołać w pełni swych skutków, jeżeli obywatela państwa członkowskiego można zniechęcić do korzystania z nich wskutek ustanowionych przez ustawodawstwo państwa członkowskiego jego pochodzenia przeszkód dotyczących jego pobytu w przyjmującym państwie

członkowskim, które powodują zaistnienie niekorzystnej dla niego sytuacji, jeżeli z tych ułatwień skorzysta (wyrok z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie C-224/02 Pusa, Rec. s. I-5763, pkt 19; ww. wyroki w sprawach: Tas-Hagen i Tas, pkt 30; Nerkowska, pkt 31).

35 Uregulowanie krajowe, które stawia w gorszej sytuacji niektórych obywateli tego kraju z tego tylko powodu, że skorzystali oni ze swobody przemieszczania się i pobytu w innym państwie członkowskim, stanowi ograniczenie swobód gwarantowanych przez art. 18 ust. 1 WE każdemu obywatelowi Unii (zob. podobnie wyrok z dnia 18 lipca 2006 r. w sprawie C-406/04 De Cuyper, Zb.Orz. s. I-6947, pkt 39; ww. wyroki w sprawach: Tas-Hagen i Tas, pkt 31; Nerkowska, pkt 32).

36 Przepisy BVG i AuslVersV stanową takie ograniczenie. Uzależniając bowiem wypłatę pewnych świadczeń dla pozostałych przy życiu małżonków ofiar działań wojennych od spełnienia wymogu posiadania przez uprawnionych miejsca zamieszkania na terytorium danego państwa, względnie na terytorium innego państwa członkowskiego niewymienionego na liście określonej przez rozporządzenie rządu państwa członkowskiego przyznającego te świadczenia, uregulowanie to może zniechęcać obywateli wspólnotowych, będących w sytuacji takiej jak sytuacja skarżącej w postępowaniu przed sądem krajowym, do korzystania z przysługującej im swobody przemieszczania się i przebywania w państwie członkowskim wymienionym na tej liście.

37 Uregulowanie krajowe, które ustanawia takie ograniczenie w korzystaniu ze swobód przez obywateli Wspólnoty, może być z punktu widzenia prawa wspólnotowego uzasadnione jedynie wtedy, gdy jest oparte na obiektywnych względach interesu ogólnego niezwiązanych z obywatelstwem osób, których dotyczy, i jest proporcjonalne do uzasadnionego celu, jaki realizuje prawo krajowe (zob. podobnie ww. wyroki w sprawach: De Cuyper, pkt 40; Tas-Hagen i Tas, pkt 31; Nerkowska, pkt 34).

38 Z uwag przedstawionych Trybunałowi zarówno przez Land Baden-Württemberg, jak i rząd niemiecki wynika, że ograniczenie przewidziane w BVG ma na celu zagwarantowanie wypłaty stosownego świadczenia beneficjentom zamieszkującym poza terytorium Niemiec z uwzględnieniem aktualnych różnic w kosztach utrzymania, dochodach, średniej wysokości świadczeń socjalnych w tym państwie oraz w państwie miejsca zamieszkania uprawnionego. Ponadto w myśl tych uwag konieczność umożliwienia dostatecznej kontroli sytuacji zawodowej i socjalnej uprawnionych, w szczególności uzyskiwanych przez nich dochodów, również uzasadnia to ograniczenie.

39 Oczywiście zarówno wola zagwarantowania wypłaty świadczenia z uwzględnieniem wspomnianych różnic pomiędzy dwoma odnośnymi państwami członkowskimi, jak i konieczność umożliwienia dostatecznej kontroli sytuacji zawodowej i socjalnej uprawnionych stanowią obiektywne względy interesu ogólnego mogące uzasadnić, iż wymogi lub warunki wypłaty świadczeń, takich jak sporne w sprawie zawisłej przed sądem odsyłającym, mogą naruszać swobodę przemieszczania się.

40 Jednakże, o ile ograniczenie stwierdzone w pkt 36 niniejszego wyroku może zostać uzasadnione nadrzędnymi względami interesu ogólnego, takimi jak te, o których mowa w poprzednim punkcie, to niezbędne jest również, aby nie było ono nieproporcjonalne do realizowanego celu. Z orzecznictwa wynika, że środek jest proporcjonalny, gdy pozostając zdatnym do osiągnięcia zamierzonego celu, nie wykracza poza to, co jest konieczne do jego osiągnięcia (ww. wyroki w sprawach: De Cuyper, pkt 42; Tas-Hagen i Tas, pkt 35).

41 Jednakże wymóg posiadania miejsca zamieszkania, taki jak w sprawie zawisłej przed sądem odsyłającym, nie mógłby zostać uznany za proporcjonalny do realizowanego celu.

42 Należy podnieść, że § 1 AuslVersV wyraźnie ogranicza stosowanie § 64e BVG do uprawnionych zamieszkujących lub przebywających na terytorium czy to jednego z dziesięciu państw członkowskich wymienionych w tym paragrafie, czy to Albanii, byłej Jugosławii, czy też byłego Związku Radzieckiego.

43 Istnieją jednakże państwa członkowskie niewymienione w § 1 AuslVersV, w których koszty utrzymania są niższe aniżeli w pewnych państwach członkowskich wymienionych w tym paragrafie. Ponadto różnice istniejące pomiędzy wymienionymi w nim państwami członkowskimi są znaczne.

44 Podobnie konieczność umożliwienia dostatecznej kontroli sytuacji zawodowej i socjalnej uprawnionych powinna być traktowana w ten sam sposób we wszystkich państwach członkowskich, niezależnie od tego, czy zostały one wymienione w § 1 AuslVersV czy też nie.

45 W konsekwencji uregulowanie takie jak sporne w postępowaniu przed sądem odsyłającym nie odpowiada względom przywołanym tak przez Land Baden-Württemberg, jak i rząd niemiecki oraz przypomnianym w pkt 38 niniejszego wyroku.

46 Ponadto w zakresie, w jakim uregulowanie to jedynie zawiesza wypłatę przewidzianych przez nie świadczeń, nie można skutecznie utrzymywać, że jest ono odpowiednie do ich

dostosowania do aktualnych różnic istniejących pomiędzy Republiką Federalną Niemiec i państwem miejsca zamieszkania uprawnionego, jeżeli chodzi o koszty utrzymania, dochody i średnią wysokość świadczeń socjalnych.

47 W końcu, o ile prawdą jest, że w odniesieniu do świadczeń przyznawanych stosownie do dochodów kontrola sytuacji zawodowej i socjalnej uprawnionych może okazać się konieczna, to niemniej jednak zawieszenie wypłaty tych świadczeń stanowi środek wykraczający poza to, co jest konieczne do przeprowadzenia tej kontroli.

48 Biorąc pod uwagę powyższe rozważania, na przedłożone pytanie należy odpowiedzieć, że wykładni art. 18 ust. 1 WE należy dokonać w ten sposób, że stanowi on przeszkodę dla ustawodawstwa państwa członkowskiego, na podstawie którego państwo to odmawia wypłaty pewnych świadczeń przyznawanych pozostałym przy życiu małżonkom ofiar działań wojennych z tego tylko powodu, że zamieszkują oni na terytorium pewnych określonych państw członkowskich.

W przedmiocie kosztów

49 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (czwarta izba) orzeka, co następuje:

Wykładni art. 18 ust. 1 WE należy dokonać w ten sposób, że stanowi on przeszkodę dla ustawodawstwa państwa członkowskiego, na podstawie którego państwo to odmawia wypłaty pewnych świadczeń przyznawanych pozostałym przy życiu małżonkom ofiar działań wojennych z tego tylko powodu, że zamieszkują oni na terytorium pewnych określonych państw członkowskich.

Podpisy